

Ivan Šuta

Topografija kasnorepublikanske Salone u kontekstu novih nalaza iz Bencunuša

Ivan Šuta
HR, 21215 Kaštel Lukšić
Muzej grada Kaštela
Brce 1, Dvorac Vitturi

Položaj Bencunuše u blizini Manastirina dosada nije bio poznat kao arheološko nalazište. Zaštitnim istraživanjima otkriveno je kasnoantičko groblje i kulturni sloj s nalazima iz 2. i 1. stoljeća prije Krista koji dopunjuju topografsku sliku salonitanskoga područja u tom dinamičnom povijesnom razdoblju. Novi kasnorepublikanski nalazi uspoređuju se s rezultatima arheoloških istraživanja najranijega sloja ispod cemeterijalne bazilike na Manastirinama te se zaključuje da je riječ o istovremenom sloju, s vrlo sličnim nalazima.

Nalazi s Bencunuša potvrđuju da se u okolici Manastirina nalazila veća aglomeracija, koja je egzistirala u 2. i prvoj polovini 1. stoljeća prije Krista. Razmatra se karakter naselja, kronologija prema pronađenim nalazima i prostiranje u odnosu prema prirodnom okruženju, komunikacijama i ostalim istodobnim naseljima i nalazima u okolici Kaštelanskoga zaljeva.

Ključne riječi: kasnorepublikanska Salona, Manastirine, Bencunuše, amfore, topografija

UDK: 902/904(497.5 Solin)“652”

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 29. svibnja 2012.

O nalazištu

Zaštitnim arheološkim istraživanjima potkraj 2011. u blizini cemeterijalnoga kompleksa na Manastirinama otkrivena je kasnoantička nekropola s različitim tipovima grobova. Položaj na kojemu je otkriveno groblje udaljen je oko dvjestotinjak metara od kompleksa na Manastirinama u smjeru sjeverozapada, sjeverno od Ulice don Frane Bulića (sl. 1 i 2). Istraživanja je obavila tvrtka Kaukal iz Splita, koja će i objaviti zanimljive rezultate istraživanja kasnoantičke nekropole.¹ Kao što se u naslovu vidi, predmet rada nije povezan s nekropolom, nego će se obraditi nalazi pronađeni izvan grobnih cjelina. Riječ je o nekoliko skromnih, ali važnih nalaza koji pridonose poznavanju topografije salonitanskoga područja tijekom kasnorepublikanskoga razdoblja.

Nalazište je otkriveno slučajno, za vrijeme iskopa temelja za stambenu zgradu na k. č. 4820/1, 4281 i 4282 (KO Solin). Istraženo je oko 350 m², na istočnom dijelu površine obuhvaćene radovima (sl. 3). Nažalost, dio je uništen i nepovratno izgubljen za daljnja istraživanja. Teren na kojemu je nalazište blago je nakošen u smjeru istok-zapad, prema Šalinovu potoku koji u blizini i izvire. Udaljenost

do potoka, koji se u donjem toku naziva Kapljuč i ulazi unutar gradskih bedema, iznosi oko 150 m u smjeru zapada. Tlo je tupinasto, kao i u većem dijelu okolice Kaštelanskoga zaljeva, s proslojcima tvrđega i pravilno uslojena kamena koji se školjkasto lomi. Kamen sličan ovom korišten je i za gradnju bedema *Urbs vetusa*, a zbog lomljive strukture dosta je podložan utjecaju atmosferilija.

Iako su nalazi iz 2. i 1. stoljeća prije Krista pronađeni u svim kulturnim slojevima zbog kasnijih iskopa za grobne rake, intaktan materijal je pronađen u tzv. jamama koje su se nalazile na više mjesta. Površinom najveća je jama SJ 26, duboka oko 1 m, a nastala je zapunjavanjem manjega kamenoloma (sl. 4). Kamen koji se ovdje vadio vjerovatno je korišten za gradnju objekata u blizini, slično kao što je utvrđeno uz bedem obližnjih Sikula, gdje su s unutrašnje strane na matičnoj stijeni sačuvani tragovi alata pomoću kojih su se odlamali blokovi.² Za ostale »jame« nije moguće tvrditi da su nastale ukopavanjem u tupinu, već je vjerovatnije da je riječ o prirodnim udubinama koje su s vremenom napunjene zemljom. Slične jame s većom količi-

1 Zahvaljujem Vedranu Kataviću i Tomislavu Jerončiću koji su mi omogućili objavu materijala, ustupili terensku dokumentaciju i fotografije, Ivici Ćurkoviću na pomoći u determinaciji novca i Dominiku Žaniću na izradi crteža.

2 I. Šuta 2011b, str. 38.

Slika 1.
Zračni snimak s naznačenim položajem nalazišta (snimio Zlatko Sunko)

nom ulomaka amfora iz 2. i 1. stoljeća prije Krista otkrivene su i na salonitanskom forumu.³

Nisu pronađeni tragovi arhitekture, što je možda posljedica djelovanja erozije i kasnijih ukopavanja grobova, ali i činjenice da je arhitektura toga razdoblja na okolnim nalazištima, pa i na Manastirinama, građena bez vezivnoga sredstva, pa je i podložnija propadanju. Potrebno je uzeti u obzir i mogućnost da je riječ o periferiji naselja ili kratkotrajnom naseljavanju bez korištenja trajnijih materijala za gradnju. Pregledom okolnoga terena, posebno dijela pokosa Ulice don Frane Bulića koja se nalazi južnije, nisu uočeni ostaci ranije arhitekture, no devastirani kanoantički grobovi su vidljivi na nekoliko mjesta.

Materijal

Nakon pregleda izvojeno je više primjeraka tipološki i kronološki određiva materijala. Metalni nalazi zastupljeni su brončanom fibulom, željeznim kopljem i brončanim re-

publikanskim denarom. Ipak, glavnina pronađenoga materijala je keramika, odnosno ulomci amfora. Potrebno je naglasiti da je pronađeno i više ulomaka keramičkih posuda s crnim i sivim premazom, no nisu pronađeni cjelovitiji ili tipološki karakteristični ulomci koji bi bili vrijedni pažnje. Isto vrijedi i za nekoliko ulomaka posuda grublje izrade.

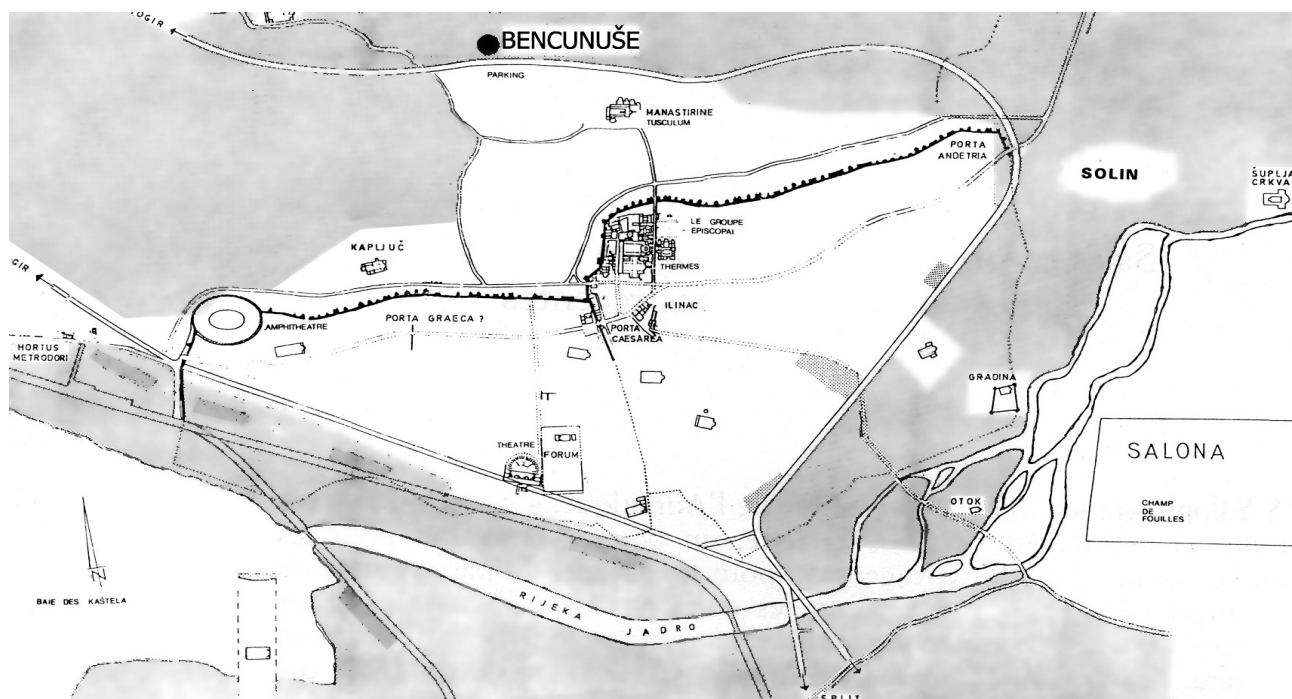
Među brojnim ulomcima amfora izdvojeno je nekoliko karakterističnih ulomaka oboda i ručki koji pripadaju grčko-italskim, tzv. prijelaznom tipu i Lamboglia 2 amforama. Pronađena su i dva čepa izrađena na kolu, koja vjerovatno pripadaju ovim tipovima. Za razliku od kopnenih nalazišta, brodolomi s ovim amforama, naročito s Lamboglia 2 amforama, učestali su duž istočnojadranske obale, što svjedoči o postojanju razvijene trgovine vinom tijekom 2. i 1. stoljeća prije Krista.⁴

Grčko-italski tip počinje se proizvoditi krajem 4. stoljeća prije Krista u grčkim gradovima na Siciliji i južnom dijelu Apeninskoga poluotoka.⁵ S vremenom se proizvodnja

3 C. Clairmont – V. von Gonzenbach 1975, str. 70.

4 N. Cambi 1989a, str. 321; B. Kirigin – T. Katunarić – L. Šešelj 2005, str. 14.

5 C. Vandermersch 1994, str. 87-92.

Slika 2.
Položaj nalazišta

Slika 3.
Pogled na nalazište tijekom zaštitnih arheoloških istraživanja (snimio Tomislav Jerončić)

Slika 4.
Jama SJ 26 nakon čišćenja (snimio Tomislav Jerončić)

širi, pa se prepostavlja postojanje proizvodnje i u Issi,⁶ u kojoj se prema novijim istraživanjima odvijala keramičarska proizvodnja od 3. stoljeća prije Krista.⁷ I u obližnjem Pharosu je potvrđena proizvodnja amfora na osnovi pronađenih ulomaka škarta, no tipovi koje je definirao Miroslav Katić⁸ nemaju veze s grčko-italskim koji karakteriziraju srcoliko tijelo, kraći vrat i obod trokutastoga presjeka. Kasnije varijante grčko-italskoga tipa postaju izduženije s obodom kojemu vanjski rub postupno pada.⁹ Tijekom druge polovine 2. stoljeća prije Krista grčko-italški tip mijenja Lamboglia 2, ali u razlikovanju kasnoga grčko-italškog od ranoga Lamboglia 2 i sličnoga Dressell 1 tipa nisu definirani jasni kriteriji koji bi omogućili finije razlikovanje i kronološku distinkciju. Upravo zbog činjenice da je

riječ o neprekinutom razvoju i uglavnom istim proizvodnim centrima, na jadranskom području u zatvorenim cjelinama poput potopljenih brodskih tereta, javljaju se prijelazni oblici koji imaju karakteristike oba tipa.¹⁰ Na kopnenim nalazištima u naseobinskim slojevima zbog fragmentiranosti materijala rjeđe se nalaze cijeloviti primjerci, te se u tipološkoj analizi najčešće oslanja na oblik oboda, odnosno na kut pada vanjskog dijela ruba.

Promatrano u cjelini, kod oboda iz Bencunuša, zajedno s onima pronađenim pri istraživanjima kod bazilike na Manastirinama,¹¹ prevladavaju oblici trokutastoga presjeka. Znatno manje su zastupljene »klasične« Lamboglia 2 forme s prstenastim presjekom oboda. Nisu pronađeni žigovi na obodima i ručkama, a svi pronađeni čepovi su

6 B. Kirigin 1996, str. 152-153.

7 B. Čargo – M. Miše 2010, str. 7.

8 M. Katić 2000, str. 56-67.

9 J. Horvat 1997, str. 60.

10 I. Radić Rossi 1993, str. 150.

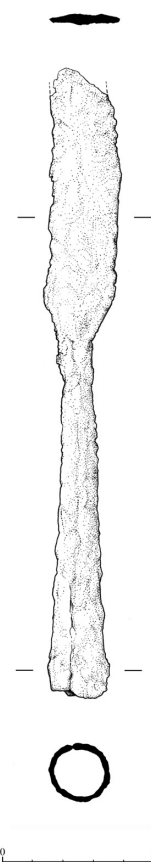
11 E. Marin – J. Mardešić 2000, str. 160-162.

izrađeni na kolu. Usporedimo li primjerke s Manastirina i Bencunuša s onima pronađenima pri istraživanjima najranijih kulturnih slojeva na salonitanskom forumu 1969.-1970., uočava se da su na forumu zastupljene i prstenaste forme oboda i čepovi izrađeni u kalupu.¹² Sličan je materijal zastupljen i u Sikulima, gdje je pronađena znatno veća količina amfora i čepova.¹³

Brončana fibula pripada srednjolatenskom tipu s karakterističnom završenom nožicom pričvršćenom za luk (T. 1. 1). Ovaj je tip fibule, s različitim varijantama zastupljen brojnim primjercima na širokom području i uglavnom se datira u 2. i 1. stoljeće prije Krista. Pojedine varijante ovoga tipa nastavljaju se koristiti i u kasnijem razdoblju. Slične fibule kasnolatenske sheme iz Solina objavio je Ivan Marović. Razlikuju se od naše po zadebljanjima na nožici, a nažalost nema preciznijih podataka o mjestu nalaza.¹⁴ Fibule srednjolatenskoga tipa nalazimo i u bližem zaleđu, na matičnom delmatskom području, primjerice u Viru kod Posušja¹⁵ i u Gorici.¹⁶ Drugi nalaz koji je također čest na delmatskim nalazištima je željezno koplje (sl. 5). Ovo je prvi nalaz koplja unutar kulturnih slojeva naselja iz 2. i 1. stoljeća prije Krista na srednjodalmatinskom području i bližem zaleđu. Iako pronađenom primjerku nedostaje vrh lista, što bitno otežava preciznije tipološko određivanje, može se usporediti s primjercima iz ostave iz Matijevića pored Širokoga Brijega¹⁷ i iz grobnice iz Vira kod Posušja.¹⁸ Riječ je tipu koplja srednje veličine, bez izraženoga rebra na listu. Po Anti Škegri ovaj je tip služio za borbu izbliza, a zastupljen je na širokom prostoru tijekom čitavoga željeznog doba i u prvim stoljećima poslije Krista.¹⁹

Republikanski as Seksta Atilija Sarana jedini je novčić pronađen izvan grobnih cijelina (sl. 6). Nalaz dobiva na važnosti usporedimo li ga s ostalim republikanskim novcem pronađenim na Manastirinama, koji se također datira u 2. stoljeće prije Krista.²⁰

Nepostojanje nalaza kasnijeg novca, iako se radi o malom uzorku, uz spomenute nalaze amfora i nedostatak »klasičnih« formi Lamboglia 2 amfora, upućuju na prekid života naselja oko sredine 1. stoljeća prije Krista.

Slika 5.
Željezno koplje (crtež Dominik Žanić)

Slika 6.
As Seksta Atilija Sarana (snimio Ivan Šuta)

12 V. von Gonzenbach 1975b, str. 205, 207-208.

13 I. Šuta 2011a.

14 I. Marović <1967>, str. 23.

15 Z. Marić 1962, str. 66.

16 Č. Truhelka 1899, str. 360.

17 A. Škergo 1992, T. II, 11 i 12.

18 Z. Marić 1962, T. I, 4 i 6.

19 A. Škegro 1992, str. 91.

20 M. Bonačić Mandinić 2000, str. 183-185.

Nalazi iz Bencunuša u kontekstu topografije kasnorepublikanske Salone

Strateška važnost salonitanskoga prostora povezana je s prometnim položajem u blizini Kliškoga prijevoja, koji je na srednjodalmatinskom području najvažniji komunikacijski pravac prema unutrašnjosti. Druga komunikacija, dužobalna, dolazila je od današnjih Kaštela do Salone gdje se odvajala u pravcu Epetija, splitskoga poluotoka i Kliškoga prijevoja. Osim rimske ceste koja je vodila iz pravca Kaštela, uz koju se nalazila zapadna salonitanska nekropola, nedavno sam upozorio na postojanje još jedne rimske ceste koja se može pratiti od Trstenika u Kaštel Sućurcu i koja je, pravcem preko zaseoka Jajići i crkve sv. Nikole u Sv. Kaju, dolazila do Manastirina i vodila dalje prema Kliškim vratima.²¹ Važnost ove ceste dodatno naglašavaju rezultati ovih istraživanja jer je njezin pravac očito povezan s otkrivenim naseljem iz kasnorepublikanskoga doba. O nemirnim i nesigurnim vremenima tijekom 2. i 1. stoljeća prije Krista svjedoče i brojne ostave pronađene u okolici Salone.²² Osim što su znak nemirnoga i nesigurnoga razdoblja, ostave upućuju na gustu naseljenost i dinamičan život ne samo unutar naselja, nego i u okolici.

Topografija salonitanskoga prostora u posljednjim stoljećima prije Krista, pod kojim u užem smislu podrazumijevam današnji solinski bazen, predmet je velikoga interesa istraživača. Navođenje imena Salona u množini (Salonae) u pisanim povijesnim izvorima, zajedno s više prisutnih odvojenih političkih zajednica (isejski Grci, Rimljani, Jadastini i Delmati) na malom prostoru, razlog je postojanja različitih tumačenja.²³ Mišljenje o postojanju više naselja uglavnom je prihvaćeno, ali postoje različita viđenja o broju i položaju naselja.

Osnova za sagledavanje kulturnoga sloja s Manastirina zajedno s nalazima iz Bencunuša leži u činjenici da je riječ o kronološki zatvorenoj cjelini s homogenim materijalom koja se može datirati od sredine 2. do sredine 1. stoljeća prije Krista. Udaljenost među nalazištima iznosi oko 200

m, što upućuje na egzistiranje većega naselja koje je obuhvaćalo širi prostor oko Manastirina. Ovaj teren promatran u cjelini nije na povoljnoj prirodnoj obrambenoj poziciji, iako vizualno dominira nad prostorom oko ušća Jadrana. Zaštitu je tek donekle mogao pružati jarak potoka sa zapadne strane i manji vapnenački greben koji se pruža u smjeru istok-zapad s južne strane. Ostale strane su izložene, naročito sjeverna koja se nadovezuje na kozjačku padinu. U radu o prapovijesnim nalazima na području Solina Ivan Marović se osvrtao na mogućnost postojanja »čisto« starosjedilačkog naselja. Prema analogijama naseobinskih položaja s matičnoga delmatskog područja prepostavlja da bi ono moralo imati karakteristike utvrđenoga gradinskog naselja, što ga je navelo da prepostavi postojanje autohtonoga naselja na prostoru oko Manastirina, koji vizualno dominira nad donjim tokom Jadrana i ušćem.²⁴ Otkriće kasnorepublikanskoga kulturnog sloja ispod kapele IV na Manastirinama, gdje su sačuvani i ostaci arhitekture, navelo je istraživače da Marovićevu hipotezu o starosjedilačkom naselju na ovom položaju prihvate,²⁵ imajući u vidu ostatke u Donjoj Rupotini.²⁶ Bitna činjenica koja dovodi u pitanje prepostavku o postojanju autohtonoga naselja na oba mjesta,²⁷ ali i na položaju *Urbs vetusa*, je nepostojanje ranijih željeznodobnih nalaza.²⁸

Da se ipak unutar bedema istočnoga dijela rimske Salone nalazilo ranije prapovijesno naselje, ali iz nešto ranijega razdoblja, upućuju rezultati novih zaštitnih istraživanja. Već je 1979. u centru Solina, u blizini ostataka *basilicae orientalis*, prilikom sondiranja u blizini kuće Vrgoč pronađen veći dio fibule tipa Peschiera. Ivan Marović nije pridavao veću važnost kontekstu nalaza smatrajući da se radi o slučajnom nalazu iz pjeskovite naplavljenе zemlje.²⁹ Da nije riječ o slučajnom nalazu upućuju rezultati novih zaštitnih istraživanja iz 2008. kada je ispod sterilnoga sloja sedre na oko 2,5 m dubine, u oko 15 cm debelom sloju pjeskovite zemlje, pronađeno više ulomaka prapovijesne keramike i kremenih odbojaka.³⁰ Ovi nalazi teško mogu biti »slučajni«

21 I. Šuta 2011c, str. 117.

22 S. Čače 2001b, str. 79; M. Bonačić-Mandinić 2002, str. 565.

23 G. Novak 1949, str. 81; M. Suić <1963>, str. 22-28; I. Marović <1967>, str. 25-26; D. Rendić-Miočević 1985, str. 535; N. Cambi 1991, str. 11-14; M. Katić 2010, str. 11-12; S. Bilić Dujmišić 2011, str. 143-169.

24 I. Marović <1967>, str. 25-26.

25 E. Marin – J. Mardešić 2000, str. 91.

26 N. Cambi 1989b, str. 37-41; N. Cambi 1991, str. 11-12.

27 Na položaju tzv. Ilirske Salone zaštitnim istraživanjima godine 2007. prilikom iskopa temelja za gradnju obiteljske kuće na prepostavljenom zapadnom, uzvišenijem dijelu nalazišta (k.č. 2019, K.O. Solin), na površini od oko 80 m², nisu otkriveni arheološki ostaci. Istraživanja je vodila Ana Sunko. Također, na istočnom dijelu nalazišta, uz ostatke megalitskih blokova površinski se nalazi samo rimskodobna keramika.

28 V. von Gonzenbach 1975a, str. 84-86.

29 I. Marović 1981, str. 22.

30 V. Katavić 2010, str. 15.

Slika 7.
Kasnobrončanodobni kulturni sloj u centru Solina
(snimio Vedran Katavić)

ili naplavljeni. Očito je riječ o kulturnom sloju povezanom s ranijim nalazom fibule tipa Peschiera, jer se radi o istoj dubini i neposrednoj blizini (k. č 3372/15, 3372/1, 3372/28, 3372/29, 3372/30), što upućuje na postojanje naselja iz kasnoga brončanog doba na ovom položaju ili u neposrednoj blizini. Velika dubina i sterilni sloj iznad vjerojatno su razlozi što se dosada nije nalazilo ostataka naselja tijekom istraživanja koja su provođena u blizini.

Naselje domaćega stanovništva treba tražiti na drugim položajima poput Sutikve, gdje je rekognosciranjima prikupljeno dosta željeznodobne keramike,³¹ ili oko Kliškog prijevoja čiju stratešku važnost ističe u novom radu Siniša Bilić Dujmišić.³² U radu o prapovijesnim gradinama na području Solina i Klisa Miroslav Katić je upozorio na manjak ranijega materijala na Manastirinama te je povezo nalaze i suhozidnu arhitekturu sa boravkom rimske vojske tijekom 2. i 1. stoljeća prije Krista.³³ Prisutnost rimske republikanske vojske na salonitanskom području Katić naglašava dajući i novu interpretaciju ostataka *Urbs vetusa*, za koji smatra da je, zajedno s obližnjim Sikulima, u početku bio rimski vojni logor. Iako Katić detaljnije ne obrazlaže novu interpretaciju, nedvojbeno je da se u slučaju Sikula može govoriti o planski izgrađenom naselju s ortogonalnim rasterom u 2. stoljeću prije Krista. Osnivanje naselja na taj način, na dotada nenaseljenom položaju usred najplodnijega dijela srednjodalmatinskog priobalja, očito je pothvat koji je zahtijevao angažman snaž-

Slika 8.
Nalazi ulomaka kasnobrončanodobnih keramičkih posuda
iz centra Solina (snimio Vedran Katavić)

ne i dobro organizirane zajednice. Oba naselja osnovana su na prirodno nezaštićenom položaju, što je novina u usporedbi s ostalim istovremenim utvrđenim naseljima u okolici Kaštelanskoga zaljeva. Ono što najviše upućuje na povezanost Sikula i *Urbs vetusa* jest činjenica da se istočni bedem *Urbs vetusa*, koji je kardo salonitanskoga agera, nalazi otprilike na liniji zapadnoga bedema Sikula, koji prati također liniju 19. karda salonitanskoga agera u smjeru zapada. Jedan od dekumana salonitanskoga agera također ulazi unutar utvrđenoga areala Sikula.³⁴ Ova činjenica je znakovita i otvara brojna pitanja vezana uz ulogu rimskoga (italskoga) elementa, centurijaciju salonitanskoga agera i odnos isejskih Grka i Rimljana na srednjodalmatinskom području tijekom 2. i 1. stoljeća prije Krista. Te teme prelaze okvir ovog rada, no imaju veliku važnost za ovaj dio srednjodalmatinskog priobalja i zahtijevaju reviziju nekih općeprihvaćenih povijesnih interpretacija. Kao bitan element u daljnjoj raspravi morat će se uključiti i naselje u okolici Manastirina, koje bez obzira na sadašnju skromnost ostataka i slabu istraženost, predstavlja značajan potencijal za istraživanje salonitanskih početaka.

31 S. Čače 2001a, str. 47-48; I. Šuta 2002, str. 14-15, T. 2-3.

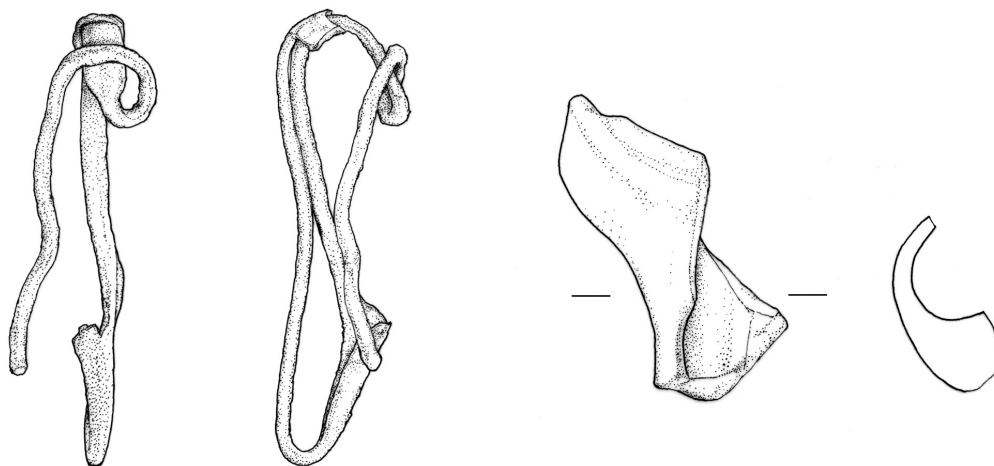
32 S. Bilić Dujmišić 2011, str. 165.

33 M. Katić 2010, str. 9.

34 Vidi plan prve faze naselja na koricama Antički Sikuli (katalog izložbe), Kaštela 2011.

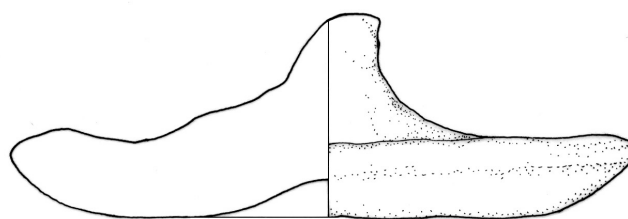
Katalog nalaza

1. Fibula (T. 1.1) SJ 61, PN 3, 20.12. 2011.
Brončana fibula je srednjolatelnske sheme s prebačenom nožicom ovijenom oko luka ovalnoga presjeka. Iгла i navoj su deformirani. Površina je dosta korodirana, nema ukrasa osim na rubu držača igle gdje su vidljivi kratki kosi urezi. Duž.: 7,4 cm.
2. Novčić (sl. 4) SJ 62, PN 16, 21.12. 2011.
Brončani as težine 22,69 gr., promjera 32 mm. Prikaz Jana na aversu, iznad slovo I. Prikaz pramca broda na reversu iznad natpis SAR, u odsječku ROMA. *Sextus Attilius Sarnanus*, 155. godina prije Krista.
3. Crnoglazirana uljanica (T. 1.2) slučajni nalaz, 22.12. 2011.
Ulomak veće keramičke uljanice kojoj su sačuvani dio ramena, kanala i nosa s okruglim otvorom za stijenj. Keramika je svijetlosive boje (Munsell 2.5Y7/2) s djelomično očuvanim crnim premazom. Na otvoru za stijenj vidljivi su tragovi gorenja.
4. Čep amfore (T. 1.3), SJ 25, PN 2., 16.12. 2011.
Čep izrađen na kolu u cjelosti je očuvan. Malo je deformiran pri pečenju. Ispupčeni držak prije pečenja stisnut je s dva prsta. Donja strana je u sredini udubljena. Rub je blago zadebljan na gornjoj strani. Blijedožuta boja keramike (Munsell 2.5Y8/3) nema puno primjesa. Promjer: 10,3 cm, deblj.: 1,1 cm, deblj. u centralnom dijelu: 2,7 cm.
5. Čep amfore (T. 1.4), SJ 72, PN 74, 27. 12. 2011.
Polovica čepa amfore izrađenog na kolu malo je deformirana pri pečenju. Ispupčeni držak dijelom je očuvan. Donja strana u sredini je udubljena. Svijetlosmeđa boja keramike (Munsell 10YR8/4) ima primjese tamnijih grumenčića. Promjer: 10,4 cm, deblj.: 0,9 cm
6. Amfora (T. 2. 1), SJ 21, N 26, 22.12. 2011.
Ulomak oboda grčko-italske amfore. Naglašen trokutasti obod na donjem je vanjskom dijelu profiliran dvjema linijama. Keramika je blijedožuta (Munsell 2.5Y8/3) s dosta primjesa grumenčića tamijih nijansi.
7. Amfora (T. 2. 2), SJ 25, N 24, 21. 12. 2011.
Ulomak oboda i ručke grčko-italske amfore. Obod je trokutastoga presjeka sa zaobljenim rubovima. Boja površine je blijedožuta (Munsell 2.5Y8/3), a jezgra crvenkastožuta (Munsell 7.5YR7/8). Faktura ima dosta primjesa tamnijih grumenčića i sitnijih zrnaca kalcita.
8. Amfora (T. 2.7), SJ 21, N 26, 22.12. 2011.
Ulomak oboda i početak ručke amfore tzv. prijelaznoga oblika od grčko-italskoga prema Lamboglia 2 tipu. Donji rub oboda s vanjske strane je zaobljen. Keramika je svijetlosmeđe boje (Munsell 10YR8/4) s dosta primjesa zrnaca tamnije nijanse.
9. Amfora (T. 2. 5), u zidu Groba 8.
Ulomak oboda i ručke tzv. prijelaznoga oblika od grčko-italskog prema Lamboglia 2 tipu. Donji rub oboda s vanjske je strane oštar. Keramika je blijedožuta (Munsell 2.5Y8/3) s primjesama crvenkastosmeđih grumenčića.
10. Amfora (T. 2. 3), SJ 41, N 29, 22.12.2011.
Ulomak oboda i ručke tzv. prijelaznoga oblika od grčko-italskoga prema Lamboglia 2 tipu. Donji rub oboda s vanjske strane je oštar, a prema tijelu profiliran jednom linijom. Keramika je blijedožuta (Munsell 2.5Y8/3) bez puno primjesa.
11. Amfora (T. 2. 4), SJ 41, N 29, 22.12.2011.
Ulomak oboda tzv. prijelaznoga oblika od grčko-italskoga prema Lamboglia 2 tipu. Donji rub oboda s vanjske strane je zaobljen, a čitav ulomak je dosta izlizan. Keramika je svijetlosmeđa (Munsell 10YR8/4) s dosta primjesa crvenkastosmeđih grumenčića.
12. Amfora (T. 2. 6), SJ 25, N 24, 21. 12. 2011.
Ulomak oboda tzv. prijelaznoga oblika od grčko-italskoga prema Lamboglia 2 tipu. Obod na donjem vanjskom ima zadebljanje s dvije profilirane linije. Keramika je svijetlosmeđa (Munsell 10YR8/4) s primjesama sitnih tamnijih grumenčića.
13. Amfora (T. 2. 8), SJ 41, N 29, 22.12.2011.
Ulomak oboda Lamboglia 2 amfore. Obod na donjem vanjskom rubu ima zadebljanje omeđeno s dvije profilirane linije. Keramika je blijedožuta (Munsell 2.5Y8/3) bez puno primjesa.
14. Koplje (sl. 5), SJ 126, PN 35, 27.06. 2012.
Željezno koplje s okruglim tuljcem za nasad. Površina je dosta korodirana, a list savinut i odlomljen. List je romboidnog presjeka. Duž.: 20,4 cm, šir.: 2,5 cm.

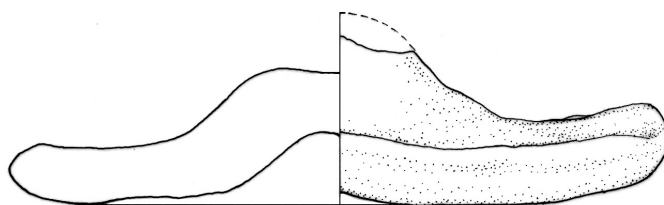

1

2

3

4

Tabla 1.

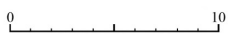
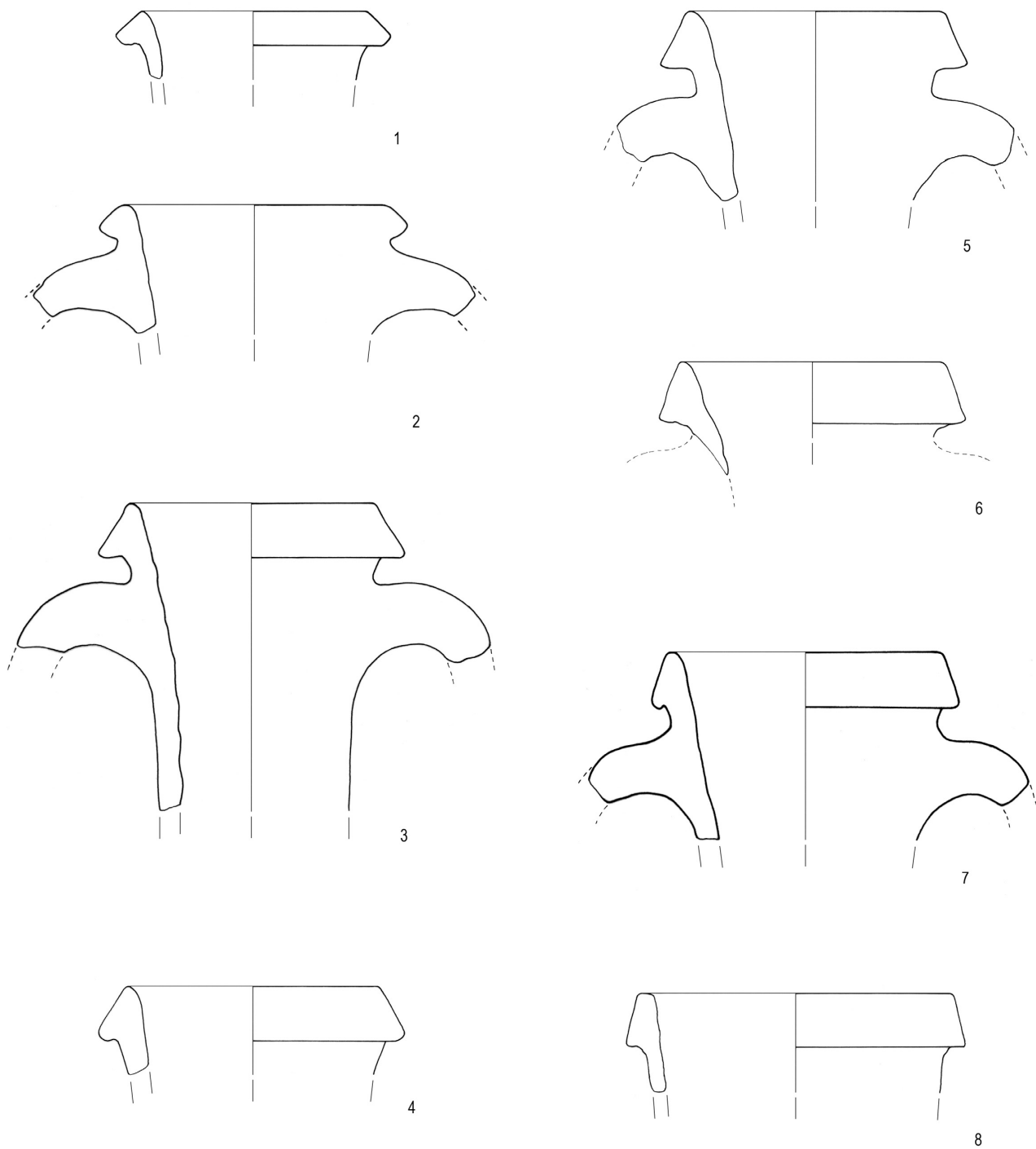

Tabla 2.

Kratice

CEFR	= Collection de l'École française de Rome
GZM	= Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu
KZ	= Kaštelanski zbornik
OA	= Opuscula Archaeologica
Rad JAZU	= Rad jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu
VAHD	= Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku
VAPD	= Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku

Literatura

- S. Bilić Dujmišić 2011 Siniša Bilić Dujmušić, *Kampanja Cecilija Metela i problem dvije Salone*, Diadora 25, Zadar 2011, 143-169.
- M. Bonačić Mandinić 2000 Maja Bonačić Mandinić, *Numizmatika*, Salona, III, Manastirine. Établissement prèromain, necropole et basilique paléochrétienne à Salona, Rome – Split 2000, 183-190.
- M. Bonačić Mandinić 2002 Maja Bonačić Mandinić, *Ostave rimskog republikanskog novca*, Longae Salonae, I, Split 2002, 561-597.
- B. Bruno 1995 Brunella Bruno, *Aspetti di storia economica della Cisalpina romana. Le anfore di tipo Lamboglia 2 rivenute in Lombardia*, Roma 1995.
- N. Cambi 1989a Nenad Cambi, *Anfore romane in Dalmazia*, Anfore romane e storia economica: un decennio di ricerche. Atti del colloquio di Siena, CEFR, 114, Roma 1989, 311-337.
- N. Cambi 1989b Nenad Cambi, *Ilirska Salona*, Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva 21, br. 3, Zagreb 1989, 37-41.
- N. Cambi 1991 Nenad Cambi, *Uvod*, Antička Salona, Split 1991, 7-36.
- C. W. Clairmont – V. von Gonzenbach 1975 Christoph W. Clairmont – Victorine von Gonzenbach, *The Excavations*, Excavations at Salona, New Jersey 1975, 38-83.
- S. Čače 2001a Slobodan Čače, *Putalj do početka povijesnog doba*, Sv. Juraj od Putalja, Split 2001, 33-79.
- S. Čače 2001b Slobodan Čače, *Putalj u ranijem rimskom razdoblju (1.-3. stoljeće)*, Sv. Juraj od Putalja, Split 2001, 79-115.
- B. Čargo – M. Miše 2010 Boris Čargo – Maja Miše, *Lončarska proizvodnja u Issi*, VAPD 103, Split 2010, 7-40.
- A. Faber 1983 Aleksandra Faber, *Bedemi Epetiona-Stobreč kod Splita*, Prinosi odjela za arheologiju 1, Zagreb 1983, 17-37.
- V. von Gonzenbach 1975a Victorine von Gonzenbach, *Chronological Evidence*, Excavations at Salona, New Jersey 1975, 83-91.

- V. von Gonzebach 1975b Victorine von Gonzebach, *Pottery from Closed Deposits*, Excavations at Salona, New Jersey 1975, 181-208.
- J. Horvat 1997 Jana Horvat, *Amfore*, Sermin: prezgodovinska in zgodnjerimska naselbina v severozahodni Istri, Ljubljana 1997, 57-75.
- M. Katić 2000 Miroslav Katić, *Grčko-helenistička keramika Farosa*, Zagreb 2000 (magistarski rad u rukopisu).
- M. Katić 2010 Miroslav Katić, *Prahistorijske gradine solinskoga i kliškoga područja*, Tusculum 3, Solin 2010, 7-19.
- V. Katavić 2010 Vedran Katavić, *Izveštaj od zaštitnom arheološkom istraživanju Solin-Centar*, Split 2010.
- B. Kirigin 1994 Branko Kirigin, *Grčko-italske amfore na Jadranu*, Arheološki vestnik 45, Ljubljana 1994, 15-24.
- B. Kirigin 1996 Branko Kirigin, *Issa*, Zagreb 1996.
- B. Kirigin – T. Katunarić – L. Šešelj 2005 Branko Kirigin – Tea Katunarić – Lucijana Šešelj, *Amfore i fina keramika (od 4. do 1. st. pr. Kr.) iz srednje Dalmacije: preliminarni ekonomski i socijalni pokazatelji*, VAPD 98, Split 2005, 7-25.
- J. Mardešić 2002 Jagoda Mardešić, *Istraživanja od 1970. do 2000. godine*, Longae Salona, I, Split 2002, 105-115.
- Z. Marić 1962 Zdravko Marić, *Vir kod Posušja*, GMZ n. s. XVII, Sarajevo 1962, 63-72.
- E. Marin – J. Mardešić 2000 Emilio Marin – Jagoda Mardešić, *Revizijsko istraživanje groblja i starokršćanskog sklopa Manastirine. Otkriće predrimskog sjedišta*, Salona, III. Manastirine, Établissement prèromain, necropole et basilique paléochrétienne à Salone, Rome – Split 2000, 87-182.
- I. Marović <1967> Ivan Marović, *Prahistorijski nalazi na području Solina*, VAHD LXII/1960, Split <1967>, 5-28.
- I. Marović 1981 Ivan Marović, *Prilozi poznavanju brončanog doba u Dalmaciji*, VAHD LXXV, Split 1981, 7-59.
- G. Novak 1949 Grga Novak, *Isejska i rimska Salona*, Rad JAZU 270, Zagreb 1949, 67-92.
- I. Radić Rossi 1993 Irena Radić Rossi, *Amfore tipa Lamboglia 2 i Dressel 6 na istočnoj obali Jadrana u svjetlu podmorskih nalaza*, Zagreb 1993 (magistarski rad u rukopisu).
- D. Rendić-Miočević 1985 Duje Rendić-Miočević, *Salona »Quadrata«. Salonitanski oppidum (Caes., B. C. III 9) u svjetlu novih istraživanja*, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena 49, Zagreb 1985, 529-545.
- M. Suić <1963> Mate Suić, *O municipalitetu antičke Salone*, VAHD LX/1958, Split <1963>, 11-39.
- A. Škegro 1992 Ante Škegro, *Ostava iz Matijevića i njeno značenje za klasifikaciju ofenzivnog oružja sa delmat-skih prostora*, OA 16, Zagreb 1992, 89-101.
- I. Šuta 2002 Ivan Šuta, *Topografija prapovijesnih nalazišta na kaštelanskom, kliškom i solinskom području*, Zadar 2002 (diplomski rad u rukopisu).

I. Šuta 2011a	Ivan Šuta, <i>Amfore iz 2. i 1. st. pr. Kr.</i> , Antički Sikuli (katalog izložbe), Kaštela 2011, 77-85.
I. Šuta 2011b	Ivan Šuta, <i>Organizacija i arhitektura naselja iz 2. i 1. st. pr. Kr.</i> , Antički Sikuli (katalog izložbe), Kaštela 2011, 31-38.
I. Šuta 2011c	Ivan Šuta, <i>Zaštitna arheološka istraživanja na Brižinama u Kaštel Sućurcu</i> , KZ 8, Kaštela 2011, 109-127.
Ć. Truhelka 1899	Ćiro Truhelka, <i>Dva prehistorijska nalaza iz Gorice (ljubuškog kotara)</i> , GZM XI, Sarajevo 1899, 339-397.
C. Vanderersch 1994	Christian Vanderersch, <i>Vins et amphores de Grand Grèce et de siècle IVe-IIIe avant J.C.</i> , Naples 1994.

Summary

Ivan Šuta

Topography of Late-Republican Salona in the Context of the Latest Finds of Bencunuše

Key words: Late-Republican Salona, Manastirine, Bencunuše, amphorae, topography

The paper deals with artefacts from the 2nd and the 1st centuries BC, found at the locality of Bencunuše in Solin. The locality is in the vicinity of the early-Christian cemetery basilica of Manastirine, where previous researches revealed a concurrent cultural layer of preserved dry-stone architecture. The finds of Bencunuša confirm a settlement existing in the wider area surrounding Manastirine in the 2nd and the 1st centuries BC that, according to the found amphorae and coins, existed to the mid 1st century BC latest.

The latest finds make contribution to the researches of topography of the Late Republican period Salona, given existence of several concurrent settlements in the Salona area. Stated as possible locations of the native settlement are Sutikva and the surroundings of the Klis Pass, whereas a settlement in the wider area of Manastirine, the *Urbs vetus* and the so called Illyrian Salona in Donja Rupotina are rejected due to the lack of earlier period artefacts. Emphasized are also the links between *Urbs vetus* of Salona and the nearby Sikuli that, according to the latest researches of Sikuli, was founded at similar time and similar location.